

També es distribuïren unes creus en miniatura i pariones de la que, instal·lada a la capella, i de més dimensions, recordarà l'efemèrides; es feu a mà a tots els que estaven més lligats amb la restauració de la capella o que col·laboraren en la preparació de l'aplec; realitzades en bronze, i amb les dates del centenari, foren obra i ofrena de la senyora Beneta Oromí, directora de la coral Jesús Maria.

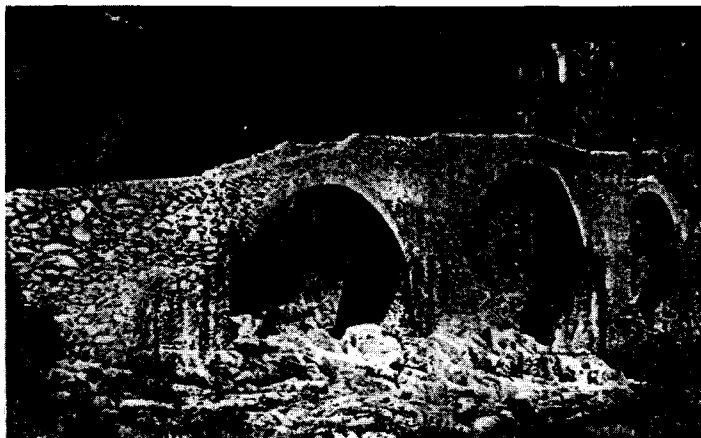
I ja en el caient de la tarda, i mentre es desgranaven les notes de les nostres sardanes, i de la que porta el nom Sant Miquel de Sorerols, ja esmentada, es dugué a terme la rifa de l'aquarel·la del pintor Josep Pagespetit, que aquest any com en els anteriors ha col·laborat desinteressadament, fent possible en bona part la celebració dels aplecs.

Una festa senzilla, popular,

quasi diria familiar; una festa per a la nostra història, viscuda a recer d'aquesta petita joia del romànic, que és Sant Miquel de Sorerols. Serveixin aquestes últimes paraules per manifestar el més sincer agraïment a tots els qui han fet possible semblant diada, que una vegada més ens ha recordat també la nostra cultura i les nostres arrels.

Carles IZQUIERDO I BALMES

ELS PONTS DEL TER A LES GUILLERIES

El pont de Querós

El pont de Querós, situat a sota i a pocs minuts de l'església de Sant Martí de Querós, i un xic més amunt del Molí de Querós i de la roca o turó del Mal sopar, relacionada amb les facècies d'en Joan Sala, el famós pubill de Serrallonga, era el de més recent construcció i també el d'una història més torturada. Era un pont de quatre arcades, esvelt i atrevit, bellament emmarcat pels pendents selvàtics de l'engorjat del riu.

Tal com havia arribat als

nostres dies presentava tres etapes de construcció: una, iniciada l'any 1532; una altra, de recomposició de la part central feta entre els anys

1696 i 1700, i una darrera de reparació feta els anys 1940-1941.

Abans de començar-se aquest pont no n'hi havia cap d'altre a Querós, sols unes simples palanques, de les quals tenien cura els obrers parroquials; així consta en una elecció d'obers parroquials de Querós feta el 25 de febrer de 1468, en la qual

s'encarregà als nous elegits: «Item les donaren potestat que los obrés pugan convenir he forsar los dits parroquians, tots e sengles, de mantenir he reparar les palanques de Ter»⁶. Aquestes palanques del Ter, que foren refetes entre els anys 1617 i 1696, eren, almenys, dues, segons els indicis dels basaments de les pilastres que es veien en el riu: les unes eren prop del Turó del Mal sopar i les altres més amunt del pont.

En repassar el petit arxiu de Sant Pere de Castanya-

dell, ara a l'arxiu diocesà de Vic, vàrem trobar casualment la contracta sobre la construcció del pont de Querós, feta l'any 1532 entre el rector i parroquians de Querós i el mestre de cases, Joan Rog o Roig, ciutadà de Girona⁷.

La reunió on es va redactar el contracte tingué lloc a la capella de Santa Maria de Vallclara, de la parròquia de Sant Andreu de Bancells, el 19 d'octubre de 1532. Allí es trobaven presents totes les parts contractants, el rector i set caps de casa de la parròquia —que eren el total dels hereus de les 7 masies que aleshores tenia la parròquia, segons el fogatge de 1553— i el mestre de cases. És curiós remarcar que l'obrer parroquial de Querós, responsable de l'obra del pont, es deia Joan Serrallonga, homònim del futur bandoler, que tardaria un segle just a acabar les seves desventurades facècies.

Segons el contracte, mestre Roig havia de fer tota l'obra pel preu de 400 lliures, ajudat pels homes de la parròquia que li havien de portar a peu d'obra la pedra, la fusta i la llenya per a coure la calç necessària per a fer el pont. L'obra estaria acabada dintre d'un any i es preveia que tindria tres arcades, encara que, en realitat, se n'hi feren quatre. Se li donarien 100 lliures abans de Nadal, 50 en acabar la primera arcada, 50 en acabar la segona, 100 en acabar l'arcada del mig i les 100 restants mig any després d'acabada l'obra.

La realització de l'obra es devia portar a terme tot seguit, com ho demostra un altre document sense data del

mateix manual, en el qual, per obviar algunes dificultats sorgides, mestre Roig nomena amigable componedor seu el senyor de Savassona, i els homes de Querós, el rector d'Osor.

Aquest pont, esmentat per altres documents més tardans, és el que va ésser endut en bona part per la riuada del 1617 i pel qual, en contra del que hom sovint ha escrit, no pogué passar mai el bandoler Serrallonga, que actuà com a cap de colla entre 1623 i 1633. Al seu temps sols hi havia les palanques abans esmentades.

El pont de Susqueda

El pont de Susqueda, el darrer en l'ordre geogràfic, és el primer en el cronològic, puix que data de 1348. De totes maneres, tal com va arribar als nostres dies, tenia molt poc de l'obra del segle XIV.

Es trobava a deu minuts del poblet, prop el barri dit el Ramadal i també el Raval, un xic abans que la riera de Sallent o de Rupit desguassés al Ter. Ara a sobre té una quantitat impressionant de metres i tones d'aigua, donada la seva proximitat al gran mur de la presa de Susqueda.

Com s'exposarà en el seu lloc, l'obra darrera es féu en gran part l'any 1679, però les pilastres i alguns arrencaments d'arc corresponien encara a l'obra primitiva. Era un pont de quatre arcades, massís i un xic corbat, força desigual en el seu estil com ho demostrava que cap dels seus «arcons» o finestres no era igual.

L'acord per a la seva construcció es va prendre en una reunió que tingué lloc al cementiri de Susqueda, davant la porta de l'església de Sant Vicenç, el 22 de febrer de 1348. Presidiren aquesta reunió el rector, Francesc Soler, els quatre cavallers residents a la parròquia, Ramon de Roca-salva, Galzeran de Vinyal, Genís de Mayfré i Arnau de Solà, i els dos obrers parroquials; hi assistiren un total de 32 caps de casa. Tots els reunits estigueren d'acord en la construcció del pont i per això nomenaren com a síndics i procuradors per a procedir a la immediata construcció els cavallers Ramon de Roca-salva i Galzeran de Vinyal⁸.

L'arxiu actual de Susqueda, guardat a l'arxiu diocesà de Vic, no posseeix cap document anterior al segle XVI, però aquesta acta s'ha guardat gràcies al diligent rector Garí Carles, del qual parlarem tot seguit, que en va fer una còpia l'any 1619.

Encara que pocs mesos després de la reunió anterior va venir la gran pesta negra i la consegüent despoblació, pesta la qual va reduir el cens de Susqueda a unes 15 famílies, amb tot, el pont es deuria dur a terme segons l'acord abans extractat, altrament no s'explica la seva conservació i la utilització posterior de la còpia quan s'intentava refer el pont destruït per l'aiguat de 1617.

L'aiguat del Ter de 1617 i els ponts

El Ter, com la majoria dels rius del nostre país, és un riu treballador i modest, però

que a voltes pren el caire d'un torrent impetuós que eixint de mare arrasa les gerdes valls per on s'escola normalment plàcid i festós.

Aquestes crescudes extraordinàries del Ter tenen lloc amb relativa freqüència, però difícilment posen en perill les vides i els béns dels riberecs. La història recorda, però, un parell o tres d'aiguats que han deixat un record funest; d'ells es fa ressò particularment la Crònica de Susqueda.

Aquesta Crònica, que d'ara endavant serà la principal font de notícies, és una grossa llibreta en foli, escrita en un seu terç, obra del rector Ramon Coromines, que va regentar aquesta parròquia entre 1908 i 1924. En ella hi va recopilar moltes notícies històriques de l'arxiu parroquial, en especial les notes abundants que va deixar consignades el rector Garí Benet Carles, entre els anys 1601 i 1631, i les que va reunir el rector Joan Torra en una llibreta entre 1898 i 1902. Els rectors de Susqueda, posteriors a l'any 1924, l'han continuada fins a l'any 1968, anotant-hi la successió dels rectors i els fets més sobressortits de la parròquia. Els aiguats del Ter tenen en la Crònica de Susqueda un lloc ben rellevant.

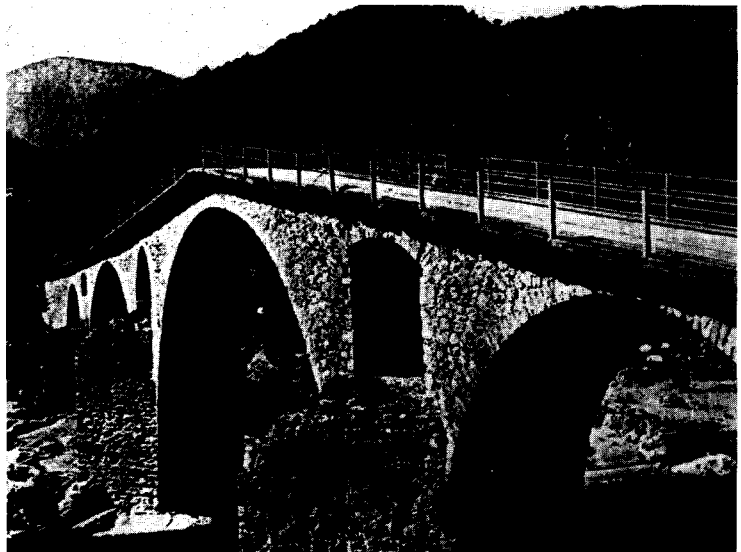
De tots els aiguats del Ter, el més impetuós devia ésser sens dubte el de l'any 1617, com ho demostra el fet que enderroqués quasi tots els ponts, mentre que el més funest, per la pèrdua de vides humanes, fou el que tingué lloc entre els dies 16 i 18 d'octubre de 1940. Altres riuades dignes d'esment tingueren lloc entre els dies 18 i

20 de novembre de 1716 i entre els dies 7 i 8 d'octubre de 1919; en ambdues ocasions, l'aigua arribà fins a cobrir els «arcons» o finestres de les pilastres del pont de Susqueda. Al riu se li calcula un augment de nivell de 8 ó 9 metres; totes dues produïren desgasts i pèrdues als riberecs, però estalviaren vides humanes i enderrocaments de cases i ponts.

L'aiguat que més ens interessa pel que fa referència als ponts és el de 1617. En tenim breus i substancioses notícies gràcies al curiós rector

«Memoria sia feta com divendres 3 Novembre 1617 fonch tan gran aygada que derrochà lo pont de Susqueda del riu Ter, ferense grans esllavisadas, se derrochà part del pont d'Amer, gran part del de Roda, tot lo de Querós, las voras del de Sellent».

«Lo pont de Ter se feu en 1348 lo qual quedà destruït per un aigat lo dia 3 de Novembre de 1617 emportant-sen també las voras del pont de Sallent; per lo qual los de Susqueda feren una barca per passar lo riu Ter en la platja anomenada del "rom-

Garí Carles que les va estampar al Llibre de la Confraria del Roser, al primer Llibre de Baptismes i en un altre manual de l'arxiu:

«Lo pont de Ter se derrocà divendres en la nit casi a las deu hores als 3 Novembre 1617. Comensà lo ploure lo dia dels Morts dematí y durà casi fins a dita hora, los danys feren les ayguas per tot Catalunya no's poden comptar, tals danys may se eren vistos».

palm" lo qual per temps se diu ni havia una altra; lo de Roda se espatlla, lo de Sau las voras, lo de Querós casi tot, lo de Amer per semblant»⁹.

La consternació i el perjudici ocasionats per l'aiguat de 1617 foren de llarga durada. A excepció del pont de Sau i del de la riera de Sallent, que es referen tot seguit per ésser lleus els estropicis, Querós i Susqueda quedaren sense pont.

A Querós es feren unes palanques noves que permetien el pas de la gent i dels animals de bast, mentre que a Susqueda, on el riu era més ample i entollat, hagueren de recórrer al sistema de les palanques i dels guals, en espera de refer el pont.

Reconstrucció del pont de Susqueda

La necessitat de refer el pont de Susqueda es féu manifesta tot seguit, però per a la seva execució havien de passar 60 anys. Ja pel mes d'agost de l'any 1618, quan el Visitador canònic del bisbat passà per Susqueda va manar que es posés un baci a l'església a fi de recollir almoines per a reconstruir el pont. Tot seguit, el 18 de setembre del mateix any, els feligresos de Susqueda varen elegir Antoni Sabater, pagès de lloc, perquè recollís diner en almoines i també en espècie, com blat, vi, etc... de cara a la construcció del pont.

La primera temptativa seriosa tingué lloc el 3 de febrer de l'any 1619 quan el rector de Susqueda, Garí Carles, va convocar una assemblea de parroquians al cementiri de Sant Vicenç. Hi assistiren 17 caps de casa i s'elegiren tres homes de Susqueda i un de Sant Joan de Fàbregues com a responsables de l'obra.

Les obres començaren solemnement el Dissabte Sant amb l'assistència de tots els feligresos i es decidí de fer un pont nou, més amunt del vell, a sota el mas Padró. Els feligresos es comprometeren a aportar-hi en diverses pagues un total de 234 lliures.

La construcció del nou pont s'emprengué a bon ritme segons les notícies que va anar deixant el rector Carles: l'1 d'agost de 1619 fou començada a paredar la segona pilastra, a l'octubre s'havien fet tres pilastres que costaren uns 50 ducats cada una. Després les obres rellentiren per manca de cabals i les pararen definitivament el desembre de l'any 1620 quan s'havien fet les quatre pilastres i s'anaven a començar els arcs.

Després de sis anys de parades les obres, el 28 de maig de 1626, reunits una altra volta els feligresos amb el rector Garí Carles, decidirem reemprendre les obres del pont; però abandonaren l'obra nova feta els anys 1619 i 1620, i aprofitaren els elements i bases del pont antic que eren més sòlids que el que ells havien edificat.

Ho explica així el rector Carles: «La dita hobra no ses pasada avant per ser lo gasto gran de dit pont y las caritats pocas, y dos pilas molt perillosas y sens fonament, y ab consell de Mestres se es tornat a edificar lo pont dit any 1626».

Devien dirigir la reconstrucció del pont vell els mestres de cases, Geralt Alavall i en Matalí, els quals es comprometeren a fer l'obra per 200 lliures, i a càrrec del poble mantenir-los, portar a peu d'obra la fusta, la pedra, el morter i la calç, i encara ajudar els mestres a alçar els sindris i les tisoires.

Però tampoc aquesta vegada la cosa tingué un bon final, sense que el rector Carles ens en digui la causa.

La definitiva reconstrucció del pont de Susqueda es féu

l'any 1679. La relació que va deixar-ne el rector Jaume Banchs és tan substanciosa que la transcrivim íntegrament:

«Lo any mil sis cents setanta nou, essent jo Jaume Banchs, prevera y Rector de la Iglesia parroquial de S. Vicens de Susqueda, Bisbat de Vich, dit any se concertà tornar lo pont del riu Ter que ja per temps ni avia agut, lo qual fonch anrocat per un ayguat lo any mil sis cents desaset, y se concertà lo endamà de S. Vicens. Juntats los demás pagesos en presencia de mossen Gaspar Soler, nutari de Ropit, lo qual feu gran assistencia en dita obra y se comensà del dia en avant a fer la calç, la qual fiu fer jo tota y quanta ni aguda menester en dita obra, la qual sen feren quatre fornades en las posesions den Codina, dos fornades en el forn de prop casa y dos fornades a nal forn de baix qui va a St. Miquel de Mayfré, la qual fiu fer tota jo a mos gastos, del qual me costà algunas dos sentas lliuras comptat despesa y lloguer, y la parrochia de Susqueda la traginà al pon, cada hu ab son gasto, la fusta feu tallar y serrar Joan Sabatés, pagés de dita parrochia ab son gasto, si be pens fou satisfet de dit treball. Las Bigues devallaren de la roureda de Mondoys. Tota la parrochia hi anà: vingueren los bous de los demás pagesos de Rupit, amore Dei, per tirar ditas bigas las quals arribaren en dita obra sens pendra mal ningú, gracia a Déu nostre Senyor. Comensà dita obra als vintiset de Juliol de mil sis cents setanta nou, lo endemà de Sta. Anna, y dit any se feu

la pila dellà, que la de sa ja hi era restada de l'ayguat desaset i aixís se anà obran per la arcada major y se cloqué dita arcada major als vint y set de Setembre, dia de S. Cosme y S. Damià de dit any mil sis cents setanta nou. Plegaren de treballar als deu de Octubre de dit any y lo any mil sis cents vuitanta se feu la arcada prop la major de envers la Segrera, al mes de Agost y Setembre y part del Octubre de lo any mil sis cents vuitanta hu se feu la arcada de dellà, ab los dos arcadons que son en dit pont en lo mes de Agost y Setembre de dit any. Comensaren pasar las cavalcaduras la vigilia de Sant Mateu a vint de Setembre de dit any 1681»¹⁰.

El resultat d'aquesta obra fou el pont que havia arribat als nostres dies i el que reproduceix la fotografia.

Reconstrucció del pont de Querós

De Querós no tenim cap detallada relació sobre els fets que motivaren la tardana reconstitució del pont. La poca densitat de població i la reconstrucció de les palanques en serien la causa principal.

Del pont de Querós restava sencera l'arcada de la banda de l'església i bona part de la pilastra central de secció ròmbica, o amb esperons triangulars a cada banda; segurament que en subsistí també part de les altres arcades, encara que la mutilació de l'any 1939 impedia de precisar-ho.

La seva reconstrucció es féu entre els anys 1696 i 1700. L'única referència que en tenim és el text de la làpida que commemorava aquest fet i que es trobava empotrada a l'entrada del pont. Mans barroeres la varen trencar darrerament, en intentar arrancar-la, però sortosament en restà una còpia fotogràfica en poder del senyor Joan Massaguer, pro-

pietari de Querós, que ens ha permès de fer-ne la transcripció. Deia així: FONCH COMEN -- SAT LO PONT ALS 22 / DE AGOST DE 1696/. FONCH FET PER MES -- TRE IOAN VILA DE RODA / FET FER PER LOS PANTS. (parroquians) / DE CAROS / ACABAT LANY 1700 /.

L'any 1939 va ésser volat l'extrem esquerre del pont, però fou refet tot seguit amb l'aportació dels propietaris i veïns de Querós.

Els ponts de la riera de Sallent i el de Malafogassa

Encara que no pertanyen al riu Ter hi ha dos altres ponts dignes de menció en aquest sector de les Guilleries. El primer, sobre la riera de Sallent o de Rupit, a uns deu minuts cap al NE de l'antic poble de Susqueda; i el segon sobre la Riera Major, un parell d'hores més amunt del seu desguasament al Ter. El de Sallent es troba també afectat per la presa de Susqueda, mentre que el de la Riera Major continua prestant el seu servei multi-secular.

La importància d'aquests ponts radica tant en llur estructura com en el fet de donar pas a dos importants ca-

mins rals. El pont de Sallent es trobava al camí que unia Susqueda amb Sant Martí de Sacalm o de Cantallops i el de Malafogassa al camí ral que enllaça les parròquies guillenques de Sant Pere de Castanyadell i Sant Andreu de Bancells amb Vilanova de Sau i amb Vic. Aquest darrer camí era també un dels més antics que enllaçava Vic amb Girona a través de Sant Hilari.

Del pont de la riera de Sallent no se'n sap la data de construcció, només que existia l'any 1543 i que la riuada de l'any 1617 va espatllar les seves vores.

És un pont d'una sola i ampla ullada amb dues finestres o «arcons» —segons expressió de la Crònica de Susqueda—, una per banda, a les arrencades de l'arcada.

Del pont de Malafogassa en tenim, en canvi, notícies més substancioses. Fou construït pels volts de l'any 1498 essent-ne el seu mestre constructor Pere Folgueres,

de Sant Andreu de Bancells. Varen contribuir a les despeses del seu cost els veïns de Vilanova de Sau, de Sant Andreu de Bancells, de Castanyadell i de Querós; així consta per una talla o contribució imposada als feligresos de dites parròquies el 25 de gener de 1498¹¹.

És un pont de dues arcades, una de molt ampla, sota la qual passa la Riera, i l'altra no tant, sense finestres o arquets i d'esvelta silueta. Rep el nom de Malafogassa d'una antiga casa i molí que té al seu redós.

Tot seguit d'acabada la construcció el pont va mostrar alguns defectes i anomalies, sobretot els murs varen fer un xic de moviment donant senyals d'obrir-se, per això el batlle del terme de Sau i els obrers o encarregats pels parroquians per a la construcció varen cridar a dos mestres de cases de Vic, Miquel Plantalamor i Brossa, perquè hi donessin llur parer.

Els mestres varen donar llur veredicta davant de notari, el 8 de gener de 1498, indicant les anomalies i la manera de corregir-les; segons ells, calia amarrar tota l'obra de calç ben grassa, travar entre elles les dues parets paral·leles del pont amb llambordes o pedres llargues i fer-hi clavagueres a cada costat per a evacuar l'aigua de les pluges¹².

El pont havia d'ésser reforçat tot seguit, puix que es manté encara ferm en l'actualitat, sense tenir senyals de reconstruccions tardanes. Un document de l'any 1502 parla del «Pont vey apellat de Malla fogossa», l'apel·latiu de vell donat al pont a la distància de quatre anys del document anterior sembla suposar l'existència de dos ponts, el nou i el vell. En tot cas, sigui el nou o sigui el vell el pont que ens ha arribat fins avui dia, aquest té una vellúria de quatre segles com a mínim.

Antoni PLADEVALL

1. Aquests testaments són a l'Arx. Cap. de Vic, cal. 6, docs. 1118 i 1119.

2. GUDIOL, Mn. Josep, *Els Ponts de Roda, Manlleu i Sau*, al Butlletí del C.E. de Vic, Secció «Notes d'Arxiu», XXXIV, vol. III, 1918-1920, pàg. 28. Recollirem altres notes sobre el pont de Roda en *Notícies de la Roda medieval*, a «Roda de Ter», n.º 27, setembre 1968, s.p.

2bis. Aquest privilegi es troba al Llibre XXIII de Privilegis de l'Arxiu Municipal de Vic, n.º 386, i té el número 496 del regesta de privilegis vigatans que té en premsa el Dr. E. Junyent de Vic.

3. GUDIOL, Mn. Josep, *El pont de Sau*, en «La Lectura Popular», n.º 239, p. 382.

4. Totes les notes estadístiques de les Guílleries les aplegarem en el treball *Les Guílleries: síntesis històrica y evolución demogràfica*, a AJSA, III, 1958-1960, pp. 329-345.

5. GUDIOL, Mn. Josep, en la notícia citada a la nota 2.

6. Arx. Par. Castanyadell, Plec Notaria, s. XIV-XVII, en el A. Diversorum, 2.ª part, s.p.

7. En el mateix plec i manual citats en la nota anterior hi ha dues redaccions del contracte, l'esborrany i

la còpia en net amb les signatures dels presents.

8. Arx. Par. Susqueda. *Liber Apriarum mei Garini Benedicti Carles*, 1617-1650, fol. 85.

9. Totes aquestes notícies es troben recollides a la *Crònica de Susqueda*, fols. 13-14.

10. *Crònica de Susqueda*, fols. 14-16.

11. Ar. Par. Castanyadell, Notaria ss. XIV-XVI, s.f.

12. Testificació copiada dues vegades al mateix plec citat en la nota anterior.